

teacher of musical art is multi-component and includes executive, pedagogical and managerial aspects.

The musical-theoretical and special subjects of curriculum of preparing the future teachers of music furthers the growth of executive student's culture, develops the skills of vocal-choral work with pupils, analytical skills, organizational skills, the skills of working with children's creative groups and moreover forms the abilities for self-expression.

The study of the challenge of preparing the future teachers of music proves the necessity of strengthening the scientific researches for the purpose of increasing the efficiency of aesthetic upbringing by means of musical art in modern school.

Key words: training, muzikalno-aesthetic work, school.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 316.614– 053.5:316.77

А. В. Тадаєва

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НОВИХ МЕДІА НА ДИТИНУ В РІЗНІ ЕТАПИ ЇЇ РОЗВИТКУ

XXI ст. характеризується переходом до інформаційного суспільства, де провідними компонентами культури стали знання, інформація, комунікаційні технології. Найдоступнішим джерелом інформації на сьогодні виступають, так звані, нові медіа (інтернет, мобільна телефонія та оновлені інтерактивні радіо і телебачення). Нові медіа неоднозначно впливають на процес соціалізації людини будь-якого віку. Важливим в процесі онтогенезу являється дитинство, адже саме в цей період відбувається активний фізичний, психічний та соціальний розвиток. Діти активно використовує нові медіа, але сам процес соціалізації в сучасному інформаційному просторі залишається стихійним і загрожує фізичному, психічному та соціальному розвитку дитини. Саме тому метою даної статті є визначення особливостей впливу нових медіа на дитину в різні етапи її розвитку.

Психологічні особливості немовлят вивчали Н. Гуцуляк, Л. Долинська, Н. Рудюк, О. Скрипниченко та інші; дослідження Р. Павелків та М. Савчин присвячені висвітленні соціальної ситуації розвитку дітей дошкільного віку; Л. Долинська, М. Куртишева, З. Огороднійчук, Р. Павелків, В. Поліщук, О. Скрипниченко досліджують специфіку психологічного та соціального розвитку молодших школярів; Н. Гуцуляк та Н. Рудюк та інші висвітлюють особливості психічного

розвитку дітей підліткового та юнацького віку. Вплив нових медіа на дітей на різних вікових етапах присвячені праці А. Абраменкова, О. Алеко, Н. Аль-Хаманаді, П. Вінтерхоф-Шпурк, І. Грігорьєва, Л. Зазнобіна, І. Кіндрат, О. Оноко, Є. П'янікова та інші (діти дошкільного віку); Г. Апостолова, О. Петрунько та інші (молодші школярі); А. Шмидтке, Х. Хефнер, М. Абрамов, Н. Беженар, Н. Василенко, Ш. Ішкулова, А. Курбатов, А. Левицька, Н. Міронова, В. Плешаков, С. Стерденко, М. Ткалич, Н. Угольков, О. Фьодоров, Н. Хомерики, А. Щекотуров (підлітковий та юнацький вік);

Згідно з Законом України «Про охорону дитинства» дитина – особа віком від народження до 18 років [3]. Згідно з класифікацією науковців виділяємо такі етапи в онтогенезі дитини: від народження до 3 років – раннє дитинство, від 4 до 6-7 дошкільний вік, від 6-7 до 9-10 років – молодший шкільний вік, від 10-11 до 14 – підлітковий вік, 14-18 років – рання юність.

Найперший етап в розвитку людини – від народження до 3 років визначається як раннє дитинство. Психологічні особливості немовляти вивчають Н. Гуцуляк, Л. Долинська, Н. Рудюк, О. Скрипниченко та інші. Перший рік життя дитина проживає в симбіозі з матір'ю, у них відбувається безпосереднє емоційне спілкування (встановлення і розвиток соціальних контактів). Наприкінці першого року життя соціальна ситуація суттєво змінюється – в ній єдність дитини та дорослого замінюється появою двох: дитини і дорослого, що стає сутністю кризи першого року життя. У дитини з'являється певна міра самостійності, виникають перші слова, самостійна ходьба, дії з предметами. Разом з тим, можливості дитини ще дуже обмежені: мова носить автономний характер, майже в кожній дії, яку дитина здійснює з предметом, присутній дорослий. Новоутворення, що виникли на кінець періоду немовляти, спонукають побудову нової соціальної ситуації розвитку – ситуації спільної діяльності з дорослою людиною. Період немовляти є важливим періодом, у якому створюються передумови для подальшого розвитку особистості.

Вплив медіа на дитину означеного віку вивчено недостатньо, але діяльність дитини до 3 років безперервно пов'язана з дорослим, який використовує ІКТ, дитина несвідомо сприймає медіатексти, які обирає дорослий, що може негативно впливати на подальший фізичний, психічний, а як наслідок, соціальний розвиток дитини.

Дошкільний вік охоплює вікові рамки від 4 до 6-7 років, тобто до вступу дитини до школи. Соціальна ситуація розвитку дитини даного віку, як зазначають Р. Павелків та М. Савчин, характеризується розширенням сфери взаємодії та кола спілкування дитини. У дошкільника з'являються деякі обов'язки, а зв'язок із значимими дорослими набуває нових форм, що виявляється у заміні спільної діяльності на самостійне виконання вказівок. Особливістю означеного віку є виникнення різноманітних стосунків з однолітками, створення згрупвань. На даному віковому етапі у дитини розвивається власна

внутрішня позиція стосовно інших людей, властиве усвідомлення власного «Я» і значущості власних вчинків, розвивається інтерес до світу дорослих. Незначне відокремлення дошкільника від дорослого є підґрунтям для створення нової соціальної ситуації, в якій дитина прагне самостійності, на цьому фоні виникає суперечність між прагненням до самостійності та між неможливістю її реалізації. Гра уможлиблює подолання даної суперечності та стає провідною діяльністю у цьому віці.

Вплив сучасного інформаційного простору на розвиток, особливо соціальний, дитини дошкільного віку досліджують у власних працях А. Абраменкова, О. Алеко, Н. Аль-Хаманаді, П. Вінтерхоф-Шпурк, І. Грігор'єва, Л. Зазнобіна, І. Кіндрат, О. Оноко, О. Петрунко, Є. П'янікова та інші. До позитивних аспектів медіавпливу на дошкільника відносять: формування власного світу; розвиток вміння свідомого вибору та адекватного сприйняття позитивної і негативної інформації; формування соціального досвіду, культури, знань; засвоєння моделей поведінки (П. Вінтерхоф-Шпурк). До негативних – заперечливий вплив на особистість дитини і формування агресивної поведінки (Л. Зазнобіна), втрата відчуття реальності та зв'язку з дійсністю у результаті надмірного активного використання медіа (Н. Аль-Хаманаді), переоцінка традиційної системи соціальних цінностей, розвиток агресивних фантазій, психічних деструкцій, асоціальної поведінки (А. Абраменкова).

Основним мікросередовищем у якому соціально розвивається дитина дошкільного віку залишається родина, відбувається, але не завжди, долучення до освітнього мікросередовища дошкільного навчального закладу (ДНЗ), оскільки згідно з Законом України «Про дошкільну освіту» дитина може здобувати дошкільну освіту за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють [2]. Отже, дитина в дошкільному віці завжди знаходиться під контролем значимих дорослих у родинному мікросередовищі, або у мікросередовищі ДНЗ, що обмежує її самостійну діяльність. Погоджуємось з думкою О. Петрунко, яка зауважує, що відповідальність за медіавплив на дошкільника повністю покладається на дорослих [2, с. 110].

Початок молодшого шкільного віку визначається вступом дитини до школи, тобто з 6-7 до 9-10 років. Психологи Л. Долинська, З. Огороднійчук, Р. Павелків, В. Поліщук, О. Скрипниченко однастайні в тому, що зазначений вік є періодом позитивних змін і перетворень; на даному віковому етапі на якісно новому рівні закладаються підвалини соціальної суб'єктності, дитина засвоює вперше соціальну роль школяра, набуває власний досвід самостійної діяльності в цьому світі. Особливий вплив на фізичне, психічне і соціальне становлення особистості молодшого школяра здійснюють медіа.

Наслідки тривалої взаємодії молодшого школяра з ІКТ загальновідомі: зниження зору, розвиток неврозів, затримка в фізичному та психічному розвитку. М. Куртишева, констатує той факт, що сьогодні у

підростаючого покоління вже з дитинства порушені головні базові захисні механізми [3]. За даними відомих психологів Т. Піроженко, О. Хатмана сучасні соціальні умови, що продукують меркантильність і цинізм, призводять до деформації системи цінностей особистості, і як результат – знецінюється одвічне: любов, сім'я, культура, формується особистість, яка не здатна створити міцну сім'ю, мудро виховувати дітей [5]. Г. Апостолова відзначає, що дітей, які регулярно користуються ІКТ, вирізняє те, що вони: міркують швидкими та готовими асоціаціями; ставлять поверхневі запитання, при цьому відповідь їх не дуже цікавить; відповіді на запитання дорослих дають поверхневі та стереотипні; у спілкуванні з людьми не відчувають дистанції, а також не вміють вступати з іншими в реальні особистісні контакти [1]. Необхідно зауважити, що у цьому віці дитина має власні ІКТ та отримує можливість доступу до сучасного інформаційного простору без контролю дорослих. Основними мікросередовищами, у яких відбувається розвиток молодшого школяра, є родинне-, освітнє- та мкросередовище територіальної громади, до якого долучається переважна більшість дітей даного віку.

Підлітковий вік визначає вікові рамки з 10-11 до 14 років. Підлітковий вік, як зауважують Н. Гуцуляк та Н. Рудюк [2], характеризується процесом становлення особистості та вважається перехідним, суперечливим, кризовим, конфліктним тощо. Цікавими є типові особливості підліткового віку, які виділяє І. Булах: підвищена чуттєвість у взаєминах з оточуючими; нестійкість самооцінки; вибірковість в оцінці якостей іншої людини; прояв прямолінійних та критичних суджень; вимогливість до однолітків та дорослих у дотриманні слова; велике значення думок референтної групи про власну особистість; виникнення такого новоутворення як рольове самовизначення (усвідомлення свого місця в суспільстві); прагнення бути значимим серед однолітків; потреба в інтимно-особистісному спілкуванні зі значущими однолітками; прагнення до самостійності та незалежності поведінки від порад дорослих; бажання зайняти нову соціальну позицію, бути та вважатися дорослим, здатність до саморозвитку тощо [1, с. 129].

Вплив нових медіа на підлітків вивчають: А. Шмидтке, Х. Хефнер, М. Абрамов, Н. Беженар, Н. Василенко, Ш. Ішкулова, А. Курбатов, А. Левицька, Н. Міронова, В. Плешаков, С. Стерденко, М. Ткалич, Н. Угольков, О. Фьодоров, Н. Хомерики, А. Щекотуров та інші. Окрім означених вище позитивних і негативних аспектів медіавпливу на дитину, у підлітковому віці негативні сторони такого впливу поглиблюються. Так, як зазначає М. Ткалич [6, с. 54–56] вплив нових медіа на підлітків може призвести до появи невротичних розладів та деструктивних рольових сценаріїв, гендерно-рольових дисгармоній на шляху формування гендерної ідентичної особистості. Н. Василенко стверджує, що у час комп'ютерного прогресу діти швидше інтегруються до віртуального світу, адаптація свідомості до якого спричиняє залежність від комп'ютерних ігор, що ускладнює нормальний розвиток особистості підлітка, впливає

на психофізичне та соціальне здоров'я в цілому. Адаптація свідомості дітей та підлітків до віртуальної реальності спричиняє виникнення залежності від ігор, заважає нормальному розвитку особистості, пригнічує психофізіологічне та соціальне здоров'я людини.

А. Чернякова стверджує, що останнім часом увагу зарубіжних дослідників, зокрема соціальних психологів П. Агатсон, Р. Ковальські, С. Лімбер привертає нова форма соціального третирування, що відрізняється анонімністю – «кібертретирування», «кібер мобінг» або «кібербуллінг» (англ. *cyber-bulling*). Сутність цього феномену полягає в залякуванні через розсилання погрозливих повідомлень за допомогою ІКТ. Іншими формами кібер-третирування можна вважати дії хакерів, які спрямовані на пошкодження персональних комп'ютерів, а саме: зламування паролів, пошкодження веб-сайтів користувачів. Згідно з результатами досліджень Р. Ковальські можна виділити такі відмінності реального третирування від кібер-буллингу: внаслідок анонімності Інтернету агресор невідомий жертві; жертви кібер-буллингу не звертаються до дорослих за допомогою, оскільки остерігаються «покарання» через позбавлення привілеїв користуватися комп'ютером чи мобільним телефоном. Також все частіше в новинах висвітлюється проблема педофілії, жертвами якої найчастіше стають діти пубертатного віку. Отже, нові медіа можуть становити для підлітка реальну загрозу. Необхідно зазначити, що для підлітків значимості набувають однолітки, а основним мікросередовищем де відбувається соціальне становлення є територіальне.

Специфіку психологічного розвитку ранньої юності (14-15 – 17-18 років) вивчають у власних працях Т. Бродецька, Л. Долинська, С. Колот, І. Кон, З. Огороднійчук, М. Савчин, Т. Северинюк, В. Скляр, О. Скрипниченко, В. Поліщук та інші. Рання юність є своєрідним етапом в онтогенезі дитини, адже він знаменується переходом від дитинства до дорослості. Ряд авторів (Л. Долинська, З. Огороднійчук, О. Скрипниченко [5]) визначають, що психологічним новоутворенням є готовність дитини до самовизначення (світоглядного, професійного), провідним видом діяльності стає учбово-професійна діяльність. Необхідно зазначити, що даний вік є сенситивним для формування життєвих цінностей та світогляду оскільки (згідно з Н. Гуцуляк та Н. Рудюк [2]) на цей час припадає отримання паспорту, вибір професії, підготовка до сімейного життя тощо. Слушною є думка ряду авторів (Т. Бродецька, С. Колот, Т. Северинюк, В. Скляр): сьогодні можливості індивідуального вибору не мають границь. Так, психологічні горизонти особистості у вік масових комунікацій не обмежені рамками її безпосереднього оточення, неймовірна свобода вибору сприяє формуванню самостійного соціального характеру і забезпечує більшу розмаїтість індивідуальних варіацій, але інша сторона цього проявляється в ускладненні процесу самовизначення.

Особливості впливу сучасного інформаційного простору на дитину юнацького віку вивчають: О. Віхристюк, О. Коханова, А. Левицька,

П. Макеев, С. Майорова-Щеглова, С. Несина, О. Столярчук, О. Сергеєнкова, О. Пасека, В. Плешаков, Н. Угольков, А. Шариков, С. Цимбаленко та інші. О. Столярчук, О. Коханова, О. Пасека, О. Сергеєнкова зазначають, що для дитини цього віку, як і підліткові, при комунікації притаманний егоцентризм, адже потреба у самовизначенні сильніша за співрозмовника. Також для ранньої юності характерна ідеалізація друзів і феномену дружби, через це вимагаючи емоційної прив'язаності від друга дитина може не помічати реальних особливостей людини. Це стосується не лише дружби, а й взаємовідносин з протилежною статтю, особливої актуальності у цьому віці набуває почуття кохання, в якому значне місце відіграє фантазія. Так мрії про кохання у хлопців виражаються у фізичній близькості через статеве дозрівання та тиск стереотипу маскулітності, а у дівчат – у романтичних стосунках. В свою чергу С. Несина зазначає, що розвиток сучасних юнаків характеризується становлення іншого типу сексуальної культури, адже медіатексти візуалізують різні види кохання як фізичного, так і психологічного [4].

З огляду на психологічні особливості та вплив нових медіа на дітей різного віку маємо визначити, що діяльність дитини у віці немовляти та дошкільному віці управляється батьками, взаємодія з сучасним інформаційним простором відбувається під безпосереднім контролем батьків. У молодшому шкільному віці діти використовуючи сучасний інформаційний простір опираються на думку значимих дорослих, цей вік є сенситивним у розвитку соціальних знань, цінностей, якостей навичок тощо. З підліткового віку значимості набувають однолітки, а дорослі цією роллю поступаються. Для самостійного вирішення проблем пов'язаних з новими медіа дитина не має достатнього соціального досвіду, а в силу психологічної та соціальної ситуації розвитку, підліток може не звернутися за допомогою до дорослих, а самостійне вирішення такого виду негараздів може призвести до невірних наслідків (кібермоббінг, педофілія тощо).

Отже, вважаємо, що найсенситивнішим віком для попередження негативних та посилення позитивних впливів сучасного інформаційного простору є молодший шкільний вік, оскільки в цьому віці на дитину впливають значимі дорослі, загальноосвітній навчальний заклад та територіальна громада, спільна діяльність яких може вплинути на гармонізацію процесу соціалізації дитини у сучасному інформаційному просторі.

Список використаної літератури

1. **Булах І.С.** Психологічні основи особистісного зростання підлітків: дис. ... д.п.н.: 19.00.07 / Булах Ірина Сергіївна; Націон. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2004. – 581 с. 2. **Гуцуляк Н. М.** Вікова психологія : курс лекцій / Н. М. Гуцуляк, Н. Г. Рудюк ; Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2007. – 95 с. 3. **Закон України** «Про охорону дитинства» : від 26 квітня 2001 р. N 2402. – I II //

Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 30. – ст. 142.
4. **Несьна С. В.** Психологический анализ романтической любви в ранней юности / С. В. Несьна // Вектор науки ТГУ. – 2011. – № 3(6). – С. 224–227. 5. **Скрипниченко О.** Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. Скрипниченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук. – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2007. – 400 с. 6. **Ткалич М. Г.** Гендерна психологія : навч. посіб. / М. Г. Ткалич. – К. : Академвидав, 2011. – 248 с.

Тадаєва А. В. Особливості впливу нових медіа на дитину в різні етапи її розвитку

На основі культурологічного підходу розкрито особливості впливу нових медіа на фізичний, психічний та соціальний розвиток дітей від народження до 18 років. Проаналізовано психологічні особливості немовляти та опосередкований характер впливу медіа через батьків. Розглянуто соціальну ситуацію розвитку дошкільників, можливі позитивні та негативні аспекти медіавпливу, провідну роль дорослих в процесі медіасоціалізації. Досліджено неоднозначний вплив нових медіа на фізичний, психічний та соціальний розвиток дітей молодшого шкільного віку, основні соціальні середовища, в яких протікає соціальний розвиток молодших школярів. Висвітлено типові особливості підліткового та юнацького віку, можливі негативні аспекти медіавпливу на дітей означеного віку.

Ключові слова: дитинство, нові медіа, медіасоціалізація.

Тадаева А. В. Особенности влияния новых медиа на ребенка в разные этапы ее развития

На основе культурологического подхода раскрыты особенности влияния новых медиа на физическое, психическое и социальное развитие детей от рождения до 18 лет. Проанализированы психические особенности младенцев и посредственный характер влияния новых медиа через родителей. Рассмотрено социальную ситуацию развития дошкольников, возможные позитивные и негативные аспекты медиавлияния, ведущую роль взрослых в процессе медиасоциализации. Исследовано неоднозначное влияние новых медиа на физическое, психическое и социальное развитие детей младшего школьного возраста, основные социальные среды, в которых протекает социальное развитие младших школьников. Осветлены типичные особенности подросткового и юношеского возраста, возможные негативные и позитивные аспекты медиавлияния на детей данного возраста.

Ключевые слова: детство, новые медиа, медиасоциализация.

Tadaeva A. Features of a New Media Influence on a Child at Different Stages of its Growth

Based on cultural approach the features of new media impact on physical, psychical and social growth of children from birth to 18 years were revealed.

Based on the study of literature analyzed the psychological characteristics of infants and mediated character of media impact by parents. Considered social condition of pre-school children, a possible positive and negative (the formation of aggressive behavior, reassessment of the traditional system of social values, development of aggressive fantasies, mental destruction, antisocial behavior) aspects of media influence, leading role of the adult in media socialisation process. Investigated ambiguous impact of a new media on physical, psychical and social growth of primary school children, basic social environment within which occurs social growth of a primary school children: family, school and territorial public. Showed the typical features of adolescence, the possible negative aspects of media influence on children of definite age (cyber-jeer, cyber-bulling, etc). Was determined the features of psychical and social growth of adolescents (age of 14 - 18), their main problems (choice of profession, love, etc) and new media impact on them. Proved that young school age is the most favorable one to prevent negative media influence.

Key words: childhood, new media, mediasocialisation.

Стаття надійшла до редакції 27.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рижанова А. О.

УДК 378+371

І. М. Трубавіна

ВИЩА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ АНДРОГОГІЧНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ

Проблема трансформації вищої освіти сьогодні є надзвичайно актуальною в контексті входження України в європейський простір, тому важливо виділити напрямки її трансформації на основі його ідей, зокрема, в контексті ідей андрагогіки.

Освіта сьогодні в наукових дослідженнях розглядається як: вимірний пріоритет ідеології сталого людського розвитку [3], цінність сталого людського розвитку [26], інституційний чинник інноваційного розвитку і галузь економіки [6], засіб реалізації тріади «людина-суспільство-освіта» [16], необхідний перманентний процес [15], найважливіший стратегічний ресурс [9]; фактор професійного самовизначення особистості [11], процес розвитку особистості як суб'єкта діяльності та соціальних відносин з усталеною системою гуманістичних цінностей [29] чинник полішення демографічної ситуації, засіб забезпечення ключової можливості людського розвитку [14], найважливіший об'єкт соціальної дійсності [12], соціальна система,